

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ В УКРАЇНІ**

**МАТЕРІАЛИ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
ТА АСПІРАНТІВ**

21 -22 вересня 2006 року

Київ-2006

¹Іноземцева Д. М., ¹Парнікоза І. Ю., ²Тохтамиш О. В., ³Гуцало О. М.

¹Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Lohodonta@rambler.ru

²Кримська республіканська асоціація „Екологія та світ”, м. Сімферополь

³Кримський загін з охорони природи, м. Сімферополь

ВИВЧЕННЯ СТАНУ ПОПУЛЯЦІЇ *CYCLAMEN KUZNETSOVII* KOTOV. ET CZERNOVA.

Cyclamen kuznetsovii Kotov. et Czernova ендемічний вид, занесений до Червоної книги України (І категорія). Наразі відомий лише в одному місцезростанні – урочищі «гора Кубалач» в Білогірському районі АР Крим (Червона книга, 1996). Частина урочища оголошена заказником загальнодержавного значення. Втім, за деякими відомостями та повідомленнями місцевих жителів невеликі популяції виду існують і поза цим урочищем. Наразі вид є мало вивченим. Щодо його біології в літературі наявні лише фрагментарні відомості. Так, відомо, що *C. kuznetsovii* в культурі насіннево не розмножується (Лапин, 1983). Разом з тим вид є другим за значенням об'єктом незаконної торгівлі після *Galanthus plicatus* Vieb., стан його єдиної популяції викликає занепокоєння.

Метою даної роботи було вивчити сучасний стан популяції *C. kuznetsovii* та оцінити реальну загрозу існуванню виду. Для цього протягом 05.03.06 в різних частинах заказника з різним ступенем антропогенного навантаження були закладені шість дослідних ділянок площею 1м², на яких вивчали щільність, віковий спектр (Рис. 1), вимірювали потужність генеративних екземплярів. Окрема увага приділялася антропогенному впливу : обриванню та збору бульб.

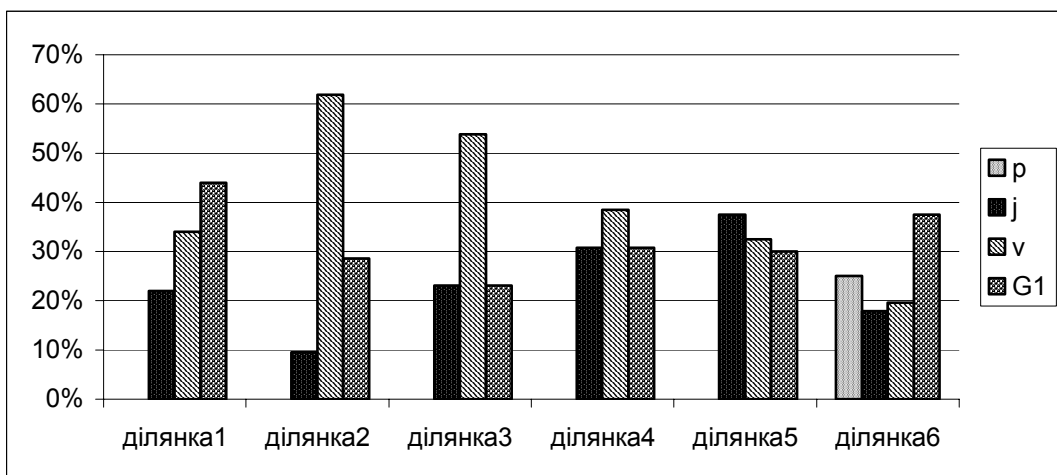

Рис. 1. – Віковий спектр *C. kuznetsovii* на різних ділянках заказника «Кубалач»: р – проростки, j – ювенільні особини, v – віргінільні особини, G₁ – молоді генеративні особини.

Вид зростає в скельнодубових лісах від підніжжя масиву (діл. 1), вверх по схилу (діл. 2, 3, 6), заходячи на верхівку (діл. 4, 5) та протилежний схил в

бучину. На деяких ділянках вид зростав разом з *Galanthus plicatus*, втім загальна чисельність *C. kuznetsovii* була вищою.

На всіх ділянках спостерігалось насіннєве поновлення виду, проте зрілі генеративні особини - G_2 були майже відсутні (Рис. 1). Тому популяцію не можна вважати повночленною. В популяції спостерігався значний відсоток V екземплярів, більшість G екземплярів, а саме 80% мали лише один квітконос, 20% – 2 квітконоси. Така ситуація пояснюється тим, що місцеве населення активно обриває на продаж квітки. Зокрема з-за цього частина G часто виглядають як V . Браконьєри викопують в першу чергу крупніші бульби G_2 екземплярів. G_3 екземплярів виду знайдено не було. Враховуючи наявність поновлення, можна вважати, що умови зростання в заказнику є сприятливими для виду. Зауважимо, що найбільшій щільності (47 екземплярів на 1 м^2) та потужності (довжина листка - 8.7 см, довжина квітконоса - 8.8 см) вид досягав на ділянці 6, що внаслідок свого розміщення є важкодоступною для збирачів. Тут же спостерігався значний відсоток проростків. В районах активного збору щільність становила близько 10 екземплярів на м^2 , потужність рослин G_1 екземплярів була нижчою: довжина листка - 5.5 см, довжина квітконоса - 6.2 см.

Таким чином щорічний масштабний збір квіток та бульб становить реальну загрозу існуванню виду. Окремо треба зупинитися на наслідках інтродукції в Кубалачі *Pinus pallasiana* D. Don. Результат створення таких штучних посадок – докорінна трансформація ценозів, флористичне збіднення та втрата частини місцезростань придатних для *C. kuznetsovii*.

Зважаючи на це необхідно:

1. Налагодити постійний моніторинг стану популяції; Наше дослідження може стати для нього відправною точкою;
2. Ретельно обстежити прилеглі ділянки виявити та взяти під контроль усі місцезнаходження виду;
3. Поставити питання про негайне підвищення статусу урочища до рівня природного заповідника, що має супроводжуватися створенням спеціальної служби охорони місцезростання *C. kuznetsovii*;
4. Заборонити насадження кримської сосни в урочищі Кубалач;
5. Розпочати заходи з натуралізації *C. kuznetsovii* в потенційно придатних для нього ділянках Криму.

Автори висловлюють подяку директору Київського еколого-культурного центру Борейко В. Є. за фінансову підтримку проведеного дослідження